

บทที่ 5

การพัฒนาเครือข่าย “ปอเนาะดาแล” โดยความร่วมมือของภาคีท้องถิ่น ในระดับชุมชน

“ปอเนาะดาแล ” เป็นทั้งแหล่งเรียนรู้ที่มีการถ่ายทอดความรู้หลักการศาสนาอิสลาม ตลอดจนศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรมที่งดงามทางศาสนาอิสลาม เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ตลอดเวลาเพื่อสร้างความเข้มแข็งของการศรัทธา และเป็นเสมือนบ้านหลังที่สองให้ผู้สูงอายุได้ใช้ชีวิตเพื่อเรียนรู้ศาสนาอิสลามนอกจากสถาบัน “ปอเนาะดาแล” จะสร้างอุดมการณ์ทางศาสนาอิสลามแล้วยังเป็นสถาบันให้ผู้สูงอายุได้ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงในทางโลก โดยการฝึกให้มีวิถีชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพอดีในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของศาสนา อิสลาม และยังเป็นแหล่งรวมน้ำใจของคนในพื้นที่ที่เข้ามาช่วยเหลือ เกื้อกูลที่เชื่อมกับหลักทางศาสนาอิสลามด้วยการบริจาคเงิน “ซากาต” กับหลักทางสังคมเป็นความมีน้ำใจของคนในพื้นที่ อาจกล่าวได้ว่า “ปอเนาะดาแล” เป็นสถานที่สอนให้ผู้สูงอายุได้ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ได้เรียนรู้ หลักการศาสนาอิสลาม และปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างถูกต้องในบั้นปลายของชีวิต เพื่อให้ตนเองได้รับความโปรดปรานจากพระองค์อัลเลาะห์ (พระเจ้า) ในโลกหน้าหลังจากที่ได้สิ้นชีวิตในโลกนี้ไปแล้ว โลกหน้าคือโลกแห่งการตอบแทนจากสิ่งที่มีมนุษย์ได้ประพฤติปฏิบัติเอาไว้เมื่อครั้งยังมีชีวิตในโลกนี้ซึ่งเป็นที่พักอาศัยชั่วคราว และไม่ถาวร ฉะนั้นการมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ต้องหมั่นทำความดี ปฏิบัติในสิ่งที่พระเจ้าบัญญัติ และละเว้นในสิ่งที่พระเจ้าทรงห้าม เพื่อให้มีความสุขในโลกหน้า (สวรรค์) แต่หากมนุษย์ปฏิบัติความชั่ว หรือปฏิบัติในสิ่งที่พระเจ้าทรงห้ามก็จะต้องถูกลงโทษ(นรก) เป็นการตอบแทนในโลกหน้าเช่นกันดังนั้นจุดประสงค์อันยิ่งใหญ่ของมุสลิมจึงอยู่ในอีกโลกหนึ่งข้างหน้า คือโลกแห่งความนิรันดร์เป็นสถานที่พำนักอันถาวร ซึ่งเป็นความเชื่อของชนมุสลิมโดยทั่วไป

การที่จะให้สิ่งที่ดีๆ ของ “ปอเนาะดาแล ” มีการสืบทอดต่อไป ควรมีการส่งเสริม หรือสนับสนุนให้ยังคงดำรงการดูแลผู้สูงอายุให้เติบโตอยู่ต่อไป ฉะนั้นแนวทางหนึ่งที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับ “ปอเนาะดาแล” ต้องอาศัยด้วยวิธีการสร้างเครือข่ายให้กลุ่ม “ปอเนาะดาแล” ขยายติดต่อสัมพันธ์กัน ช่วยเหลือกัน หรือเพื่อรักษา “ปอเนาะดาแล” ให้ยังคงคงประโยชน์เอาไว้ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเครือข่าย “ปอเนาะดาแล” โดยความร่วมมือของภาคีท้องถิ่นในระดับชุมชนดังนี้

แนวทางการพัฒนาเครือข่าย “ปอเนาะดาแล” ให้เกิดความเข้มแข็งโดยภาคีท้องถิ่น

หลังจากที่ได้แสวงหาแนวร่วม มาเป็นเครือข่ายเพื่อ หาแนวทางพัฒนาเครือข่าย “ปอเนาะดาแล” ให้เกิดความเข้มแข็ง จนได้กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในท้องถิ่น ในระดับชุมชนมาเป็นเครือข่ายร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วยคนใน “ปอเนาะดาแล” คนในชุมชน และผู้ที่มีส่วนร่วมดูแล ผู้สูงอายุในระดับชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการ ประชุมสนทนากลุ่ม ร่วมกันเพื่อหาแนวทางพัฒนา เครือข่าย “ปอเนาะดาแล” ให้เกิดความเข้มแข็ง พบว่ามี 3 แนวทางดังนี้

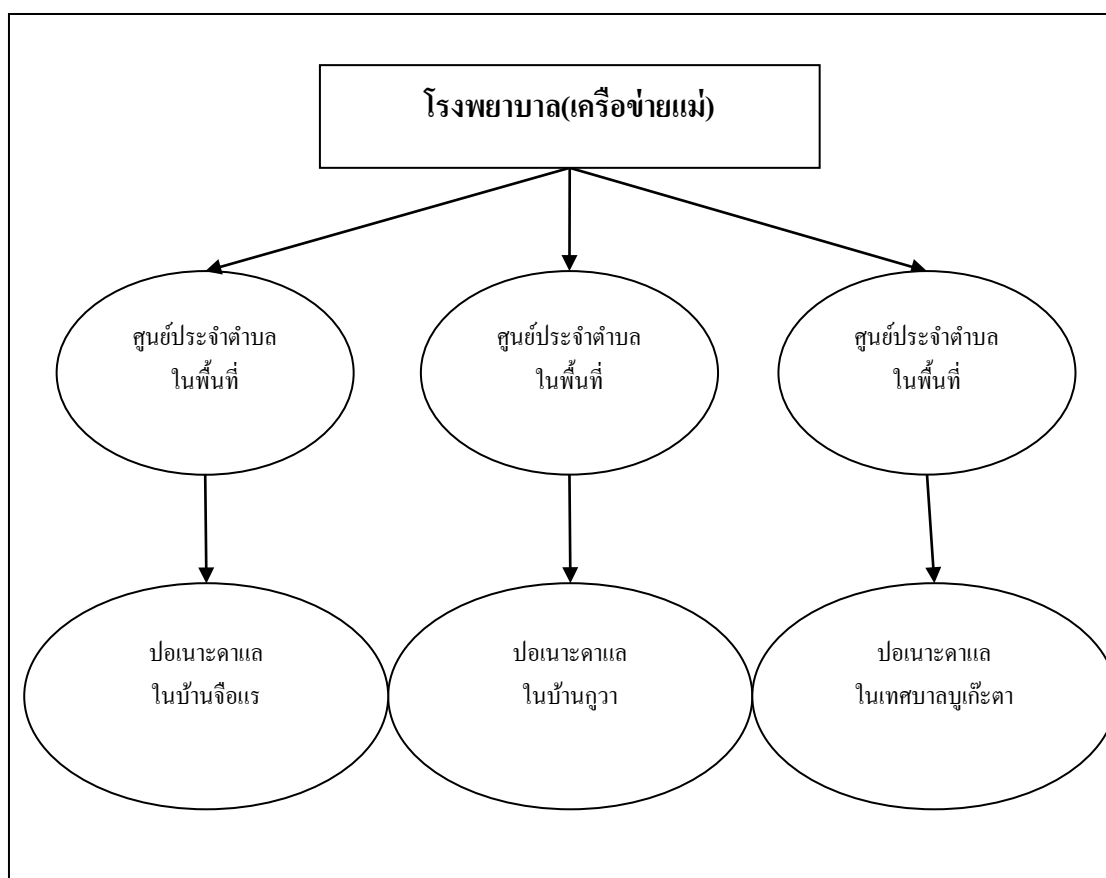
1. การเชื่อมโยงศูนย์เครือข่ายโดยมีโรงพยาบาลเป็นศูนย์หลักของเครือข่ายเชื่อมกับศูนย์ เครือข่ายประจำตำบล และ “ปอเนาะดาแล” เป็นลูกข่ายของศูนย์

การจัดตั้งเป็นแบบศูนย์เครือข่ายโดยมีโรงพยาบาลเป็นศูนย์เครือข่ายหลัก ที่เชื่อมกับ ศูนย์เครือข่ายประจำตำบล และให้ “ปอเนาะดาแล” เป็นลูกข่ายของศูนย์ประจำตำบล ที่สามารถเข้า มาร่วมกิจกรรม กับศูนย์เครือข่ายประจำตำบล เมื่อมีทีมงานลงไปทำกิจกรรมกับชุมชนในศูนย์ ประจำตำบล ผู้สูงอายุที่อยู่ใน “ปอเนาะดาแล” สามารถเข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์ประจำตำบลได้ โดย ที่ความต้องการของผู้สูงอายุที่อยู่ใน “ปอเนาะดาแล” จะกำหนดเป็นกิจกรรมที่อยู่ในศูนย์เครือข่าย ประจำตำบลด้วย ในส่วนของ กิจกรรมที่ลงไปทำในศูนย์ ประจำตำบล เดือนละครั้ง ในเรื่องของ สุขภาพ ได้แก่ การคัดกรองภาวะสุขภาพ ดูแลเรื่องอาหารการกิน โดยมีนักโภชนาการ ให้ความรู้ใน เรื่องอาหารที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน ให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารการกินที่เหมาะสม สำหรับผู้สูง อายุที่เป็นโรคความดัน และมีนักจิตวิทยาของโรงพยาบาลลงมาทำแบบทดสอบ ความเครียด สอบถามปัญหาต่าง ๆ เช่น ภาวะซึมเศร้า เป็นต้น

สำหรับผู้สูงอายุที่มีปัญหาไม่สามารถเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ประจำตำบลได้ ทางศูนย์ประจำตำบลมีการจัดทีมออกไปเยี่ยมถึงบ้าน เพื่อ ปลูกสภาพปัญหาว่า ทำไมถึงมาร่วม กิจกรรมไม่ได้ แล้วถ้ามีปัญหาจะมีการส่งข้อมูลต่อไปเป็นระดับขึ้น โดยมีสมาชิกที่อยู่ในศูนย์ ประจำตำบล เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นต้น จะรู้ข้อมูลทั้งหมดในหมู่บ้าน มี คลังสมองอยู่ในศูนย์ประจำตำบล ทำให้สามารถเข้าถึงปัญหาที่ แท้จริงแล้วส่งต่อให้แม่ข่ายทราบ พร้อมหาวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังคำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลเล่าว่า

“... “ปอเนาะดาแล ” เป็นส่วนหนึ่งของศูนย์ และศูนย์เป็นส่วนหนึ่งของ “ปอเนาะดาแล” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ในลักษณะของกลุ่มเครือข่ายที่มาจาก ทุกภาคส่วนที่ทำเพื่อคนส่วนใหญ่ ทำเพื่อผู้สูงอายุ กิจกรรมที่จะมาสนับสนุนจะพยายาม ดูแลให้ครอบคลุมทั้งหมด และคณะทำงานจะมาจากทุกภาคส่วน...”

(นางสาว อัจฉรา บุญรอด 27 มิถุนายน พ.ศ. 2554)



ภาพที่ 16 แสดงแนวทาง “การเชื่อมโยงศูนย์เครือข่ายโดยมีโรงพยาบาลเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย เชื่อมกับศูนย์เครือข่ายประจำตำบล และ “ปอเนาะคาแล” เป็นลูกข่ายของศูนย์”

2. การสร้างเครือข่ายระหว่าง “ปอเนาะคาแล” กับองค์กรภายนอก

การสร้างเครือข่ายระหว่างปอเนาะคาแล กับองค์กรภายนอกเป็นการเชื่อม “ปอเนาะคาแล” ทั้งสามพื้นที่ศึกษา ได้แก่ “ปอเนาะคาแล” ในเทศบาลบูเกะตา “ปอเนาะคาแล” ในหมู่บ้านจือแร และ “ปอเนาะคาแล” ในหมู่บ้านควา ให้เป็นเครือข่ายเดียวกัน และได้เลือกปอเนาะคาแล ในเทศบาลบูเกะตา เนื่องจากมีความพร้อมทางด้านบุคลากร และการมีส่วนร่วมของผู้นำมากที่สุดเป็นแม่ข่าย มีการจัดตั้ง คณะทำงานซึ่งเป็นตัวแทน จากตัวแทนของปอเนาะคาแล ทั้งสามพื้นที่ดังกล่าวมาทำงานร่วมกัน โดยมี หน่วยงานท้องถิ่นในระดับตำบล ทำหน้าที่สนับสนุน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น

ในศูนย์แม่ข่ายจะต้องมีคณะทำงาน หรือคณะกรรมการ โดยดึงคณะทำงานจากแต่ละ “ปอเนาะคาแล” จำนวน 2 คน และจากหน่วยงาน หรือผู้นำชุมชนแต่ละตำบลที่อยู่ในเขตรับผิดชอบ จำนวน 2 คน เพื่อเป็นตัวแทน เป็นคณะกรรมการในการทำงาน พอได้ศูนย์แม่ข่ายเรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้นจะเอาศูนย์แม่ข่ายไปเลียบเป็นลูกข่ายของโรงพยาบาล หรืออาจจะเลียบเป็นลูกข่ายของเกษตร

หรืออาจจะเสียเป็นลูกข่ายของสังคมสงเคราะห์ ยกตัวอย่างเช่น แม่ข่าย “ปอเนาะดาแล” เชื่อมกับโรงพยาบาลเวียงเมื่อมี “ปอเนาะดาแล” เป็นเครือข่ายที่ต้องพัฒนา จึงต้องมีการวางแผนงบประมาณประจำปี เพื่อออกมาพัฒนาศูนย์เครือข่ายตรงนี้ และหน่วยงานอื่นก็เช่นเดียวกัน จะมีการวางแผนงบประมาณเพื่อพัฒนาเหมือนกัน ดังคำบอกเล่าของผู้แทนเครือข่ายผู้สูงอายุ เล่าว่า

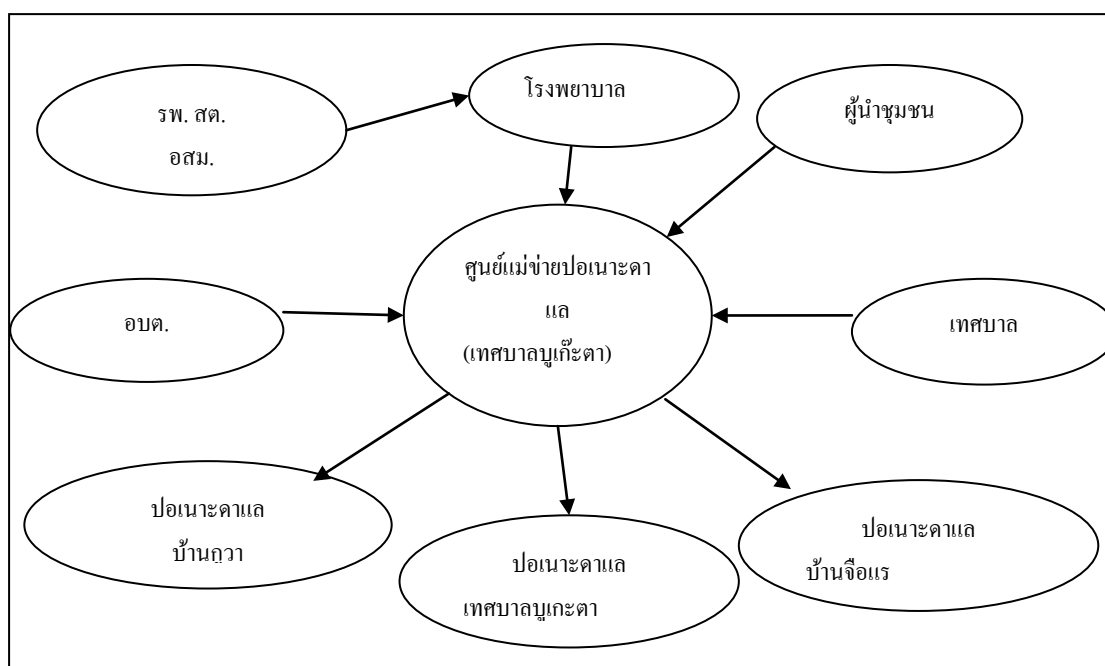
“...หลังจากที่เป็นเครือข่ายใหญ่ขึ้นมา องค์กรแต่ละองค์กร จะเห็นความสำคัญให้ความช่วยเหลือในแต่ละจุด หน่วยงานจะเห็นความสำคัญ เพราะ “ปอเนาะดาแล” เป็นองค์กรใหญ่ หน่วยงานต่าง ๆ ก็จะเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ถ้าเรามีกิจกรรม มีองค์กรเครือข่ายที่เกิดตรงนี้ขึ้น อย่างน้อยหน่วยงานต่าง ๆ เห็นความสำคัญ ถึงไม่ให้งบประมาณ ก็จัดกิจกรรมมาให้...”

(หะมะ หักฐเสรี 27 มิถุนายน พ.ศ. 2554)

ผู้นำที่อยู่ในศูนย์ แม่ข่ายนับว่ามีความสำคัญมากที่สุด ที่จะเดินเรื่อง ไม่ให้เครื่องดับ ให้เครื่องอุ่นอยู่ตลอดเวลา คือ อย่างน้อยต้องเรียกมาประชุมเดือนละครั้ง พร้อมพูดถึงความต้องการของ “ปอเนาะดาแล” ในแต่ละพื้นที่ เพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเกี่ยวกับสภาพปัญหา เกี่ยวกับกิจกรรมเพิ่มเติม เกี่ยวกับหน่วยงานที่จะเข้ามาสนับสนุนกิจกรรม และร่วมกันกำหนดพื้นที่ที่จะไปทำกิจกรรมก่อนเป็นอันดับแรก ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารในแม่ข่าย “ปอเนาะดาแล” ที่จะต้องบริหารจัดการ และจะต้องเข้าไปคุยกับหน่วยงานต่างๆ เช่น โรงพยาบาล เกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชน ฯลฯ ซึ่งจะต้องเข้าไปคุยปรึกษา ขอความอนุเคราะห์ หากมีโครงการเกี่ยวกับผู้สูงอายุก็สามารถลงมาที่ “ปอเนาะดาแล” ได้ ผู้แทนเครือข่ายผู้สูงอายุยังเล่าต่อไปอีกว่า

“...แต่ถ้าเราจะอาศัยพวกเราเองก็คงไม่มีความสามารถ ซึ่งต้องอาศัยหน่วยงานต่างๆ ในการขับเคลื่อนส นับสนุนกิจกรรมให้ “ปอเนาะดาแล” เช่นเดียวกับชมรมผู้สูงอายุ ถ้าโรงพยาบาลไม่เคลื่อนก็ดับ ถ้าโรงพยาบาลเรียกมาประชุม ตรวจฟัน ตรวจสุขภาพ ตรวจเลือด ตรวจความดัน ถามความต้องการ ถามทุกข์สุข ถ้าไม่สบายก็ให้เงินเยียวยา หนึ่งร้อย หรือสองร้อยบาท ที่นี่ยากให้มีคนทำตรงนี้ หากคน ทำตรงนี้ที่ศูนย์ยากไม่รู้จักมองใครเหมือนกัน...”

(นาหะมะ หักฐเสรี 27 มิถุนายน พ.ศ. 2554)



ภาพที่ 17 แสดงแนวทาง “การสร้างเครือข่ายระหว่าง “ปอเนาะดาแล” กับองค์กรภายนอก”

3. การสงเคราะห์ผู้สูงอายุใน “ปอเนาะดาแล” โดยหน่วยงานรัฐ

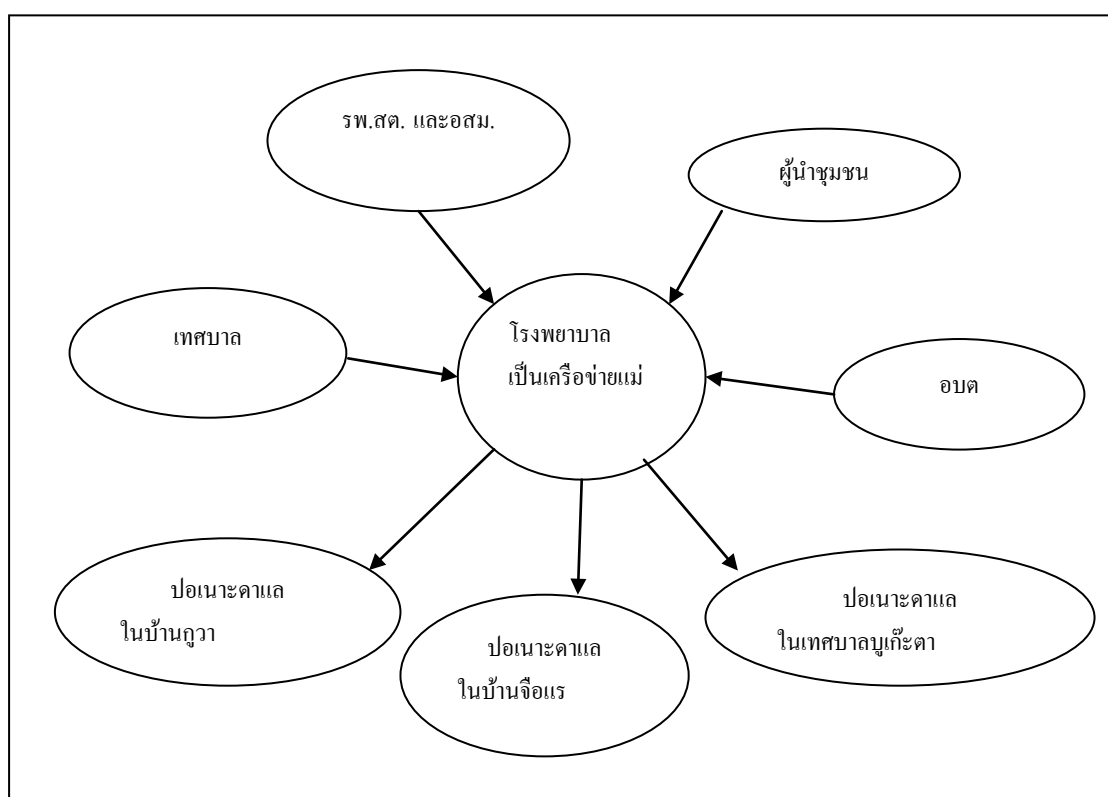
การสงเคราะห์ผู้สูงอายุใน “ปอเนาะดาแล” โดยหน่วยงานรัฐ เป็นการ กำหนดให้ โรงพยาบาล ประจำอำเภอเป็นศูนย์กลางในการดูแลช่วยเหลือ “ปอเนาะดาแล” ทั้งสามพื้นที่ โดยมี หน่วยงานท้องถิ่นในระดับตำบลช่วยสนับสนุน เนื่องจาก โรงพยาบาลมีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร ด้านสถานที่ สามารถเรียก คณะกรรมการ ให้มาประชุมร่วมกันได้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม ประชุมได้

หลังจากที่ได้โรงพยาบาลเป็นศูนย์เครือข่ายแม่ ให้ปอเนาะดาแล แต่ละพื้นที่ส่งตัวแทน เพื่อเป็นคณะทำงานร่วมในศูนย์เครือข่ายแม่ โดยมีพื้นที่ละ 2 คน เช่น โต๊ะครู และหาคนที่ทำงาน ประสานงานให้มาเป็นคณะทำงานจำนวน คน และจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากหน่วยงานของรัฐ ที่สามารถมาช่วยศูนย์แม่เครือข่ายด้วย ส่งตัวแทนมาหน่วยงานละ 1 คน ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพส่วนตำบล เทศบาล ผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน เพื่อมาเป็นคณะทำงานร่วมกัน เป็นตัวแทนเข้าร่วมประชุม ประสานงาน ถ้าเป็นไปได้จะพัฒนา หลายๆ ด้าน อาทิเช่น ทางด้านด้านสุขภาพ ด้านการดำเนินชีวิต ด้านศาสนา ด้านอาชีพ ด้านปรับปรุง สถานที่ สร้าง “ปอเนาะดาแล” ให้มีความน่าอยู่ เป็นต้น โดยมีโรงพยาบาลเป็นศูนย์เครือข่ายแม่ เพื่อเรียก ลูกข่ายมาประชุมร่วมกัน

โรงพยาบาลรับเป็นศูนย์แม่เครือข่าย ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประสานงาน การนัด ประชุม เป็นต้น โดยปกติแล้วชมรมผู้สูงอายุมีการนัดประชุมเดือนละครั้ง หรือ ไม่ก็สองเดือนครั้ง

ที่โรงพยาบาล ซึ่งมีการประชุมกับคณะทำงาน แต่ละประชุมต่างหากกับของ “ปอเนาะดาแล” และ “ปอเนาะดาแล” อาจจะไม่เป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ แต่ว่าคาบเกี่ยวของคนติดสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่โรงพยาบาลจะต้องเข้าไปช่วยเหลือดูแลให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุที่อยู่ใน “ปอเนาะดาแล” อาจจะไม่ต้องเสียเงิน 120 บาท ในการเข้าร่วมเป็นสมาชิก แต่ในส่วนการดำเนินการกิจกรรม โรงพยาบาลจะทำให้ “ปอเนาะดาแล” เหมือนเป็นส่วนหนึ่งของชมรมผู้สูงอายุ แต่เป็นในรูปของ “ปอเนาะดาแล” โดยเชิญเครือข่ายมาคุยเรื่องคณะกรรมการของศูนย์แม่ข่าย “ปอเนาะดาแล”

งานแรกๆ ของเครือข่ายแม่ข่ายจะไปตรวจสอบสุขภาพ พร้อมให้เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพส่วนตำบลลงพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ที่โรงพยาบาล หรืออาจจะเชิญผู้ที่มีส่วนร่วม เช่น เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเจ้าหน้าที่เทศบาล หรือโต๊ะอิหม่าม เป็นต้น ลงพื้นที่ไปช่วยกันทำกิจกรรม ในรูปแบบที่สามารถทำกิจกรรมให้ได้ที่ไม่เกินกำลังมากเกินไป เครือข่ายอาจจะเริ่มด้วยไม่ต้องใช้งบประมาณ หรือใช้งบประมาณเท่าที่จะทำได้ เช่น วัดความดัน เจาะน้ำตาล เป็นต้น ซึ่งอุปกรณ์ต่าง ๆ ของโรงพยาบาลมีความพร้อม และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพส่วนตำบล ก็มีความพร้อมเช่นกัน



ภาพที่ 18 แสดงแนวทาง “การสงเคราะห์ผู้สูงอายุใน “ปอเนาะดาแล” โดยหน่วยงานรัฐ”



ภาพที่ 19 กลุ่มภาคีท้องถิ่นได้ร่วมกันเสนอแนวทางการพัฒนาเครือข่ายให้

“ปอเนาะดาแล” เกิดความเข้มแข็ง

นอกจากนั้นกลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้ให้ข้อเสนอแนะ แนวทางเพิ่มเติม เพื่อให้ “ปอเนาะดาแล” สามารถดำรงอยู่ได้ และทำให้ “ปอเนาะดาแล” สมบูรณ์ขึ้น โดยเสนอไว้ 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแนวทางการเพิ่มศักยภาพให้ “ปอเนาะดาแล” และแนวทางสนับสนุนและช่องทางในการช่วยเหลือ “ปอเนาะดาแล”

แนวทางการเพิ่มศักยภาพให้ “ปอเนาะดาแล”

แนวทางการเพิ่มศักยภาพให้ “ปอเนาะดาแล” เป็นการให้ข้อเสนอแนะให้ “ปอเนาะดาแล” มีการปรับปรุงในทางที่ดี โดยที่ไม่ทำให้สิ่งที่ดีมีอยู่เดิมของพื้นที่ศึกษาเปลี่ยนแปลง เช่น มีการปรับปรุงในด้านที่อยู่อาศัย ส่งเสริมด้านอาชีพ เพิ่มเติมในส่วนของกิจกรรมและอื่น ๆ ที่กลุ่มภาคีท้องถิ่นได้มีการนำเสนอเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ “ปอเนาะดาแล” โดยมีรายละเอียดได้ดังนี้

1. ต้องทำให้ “ปอเนาะดาแล” น่าอยู่ คือ จัด “ปอเนาะดาแล” ให้สะอาดเรียบร้อย สวยงาม ให้มีความสะดวก เป็นเสมือนบ้าน ให้เขามีความรู้สึกที่อยากจะอยู่ถ้าเราทำให้ “ปอเนาะ” น่าอยู่คนที่อยู่ข้างใน “ปอเนาะดาแล” ก็จะประชาสัมพันธ์กันเอง แล้วทำให้ผู้สูงอายุอยากเข้ามาอยู่ใน “ปอเนาะดาแล”

2. ต้องมีการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมให้กับผู้สูงอายุ เช่น ทำเลื้อ ทำเครื่องมือจับปลา ปลุกพริกเล็ก ๆ น้อย ในบริเวณ “ปอเนาะดาแล” เพื่อสร้างงานสร้างอาชีพ ทำให้ผู้สูงอายุได้เลี้ยงตนเอง หารายได้ให้กับตนเอง นอกเหนือจากที่รัฐให้เบี้ยเลี้ยงชีพ 500 บาทต่อเดือน

3. ต้องมีการจัดกิจกรรมไปมาหาสู่กัน โดยโต๊ะครูจากที่อื่น จะมาช่วยสอนปอเนาะดาแลอื่นที่อยู่ในเครือข่าย เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างเครือข่าย ได้สลับคนสอน ทำให้บรรยากาศน่าเรียนมากยิ่งขึ้น หรือ มีการเชิญผู้สูงอายุจากปอเนาะดาแล พื้นที่อื่นในเครือข่าย มาร่วมฟังการบรรยาย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ผู้สูงอายุได้พบปะกันระหว่างผู้สูงอายุ และได้รู้จักเพื่อนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งต้องขอความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล ในเรื่องของรถรับส่ง เป็นต้น หรืออาจจะของบประมาณจากหน่วยงานเพื่อที่จะให้ผู้สูงอายุได้ไปเที่ยวนอกหมู่บ้าน

4. คนที่เป็นเจ้าของ “ปอเนาะดาแล” ต้องมีวิสัยทัศน์ ต้องคิดรนโดยติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกในการสนับสนุน และต้องมีการบริหารจัดการที่ดี เพื่อสามารถให้ผู้สูงอายุเข้ามาเรียนรู้ใน “ปอเนาะดาแล” เพิ่มมากยิ่งขึ้น

5. ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ ถึงการจัดกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ภายใน “ปอเนาะดาแล” โดยให้ องค์การบริหารส่วนตำบล มาถ่ายวิดีโอเก็บไว้แล้วนำเสนอวิถีชีวิต เพื่อประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงกิจกรรมที่อยู่ข้างใน “ปอเนาะดาแล” ทำให้สังคมเปลี่ยนมุมมองจากที่มองในทางที่ไม่ดีเปลี่ยนทัศนคติที่ดี

6. มีการควบคุมเรื่องอาหารใน “ปอเนาะดาแล” มีผู้ดูแลส่งเสริมเรื่องอาหารสุขภาพ ให้ผู้สูงอายุที่อยู่ใน “ปอเนาะดาแล” มีคนดูแล อาหารเข้า เทียง เย็น ให้กับผู้สูงอายุ

7. ติดต่อกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมเรื่องสุขภาพ เพื่อให้ไปตรวจสุขภาพผู้สูงอายุ ใน “ปอเนาะดาแล” โดยให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบดูแลทางด้านผู้สูงอายุจัดทำตารางทำงาน เพื่อมาตรวจสุขภาพ ตรวจเรื่องอาหารการกิน ความเป็นอยู่ การออกกำลังกาย เป็นต้น อย่างน้อยเดือนละครั้ง

8. สรรหาที่ปรึกษา และคณะกรรมการจากภายนอก เพื่อที่จะให้คำปรึกษาหารือถึงสภาพปัญหาใน “ปอเนาะดาแล” พร้อมมีการแบ่งคณะทำงานแต่ละฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายจัดหางบประมาณ ฝ่ายประสาน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ เมื่อ “ปอเนาะดาแล” มีคณะทำงานที่เข้มแข็งภายใน ซึ่งต้องเริ่มจากภายในก่อน หลังจากภายในเข้มแข็ง จึงจะสามารถเชื่อมโยงจากเครือข่ายภายนอก เพื่อหางบประมาณจากหน่วยงาน เช่น เทศบาล โรงพยาบาล สถานาดำบล การศึกษานอกโรงเรียน พัฒนาสังคม องค์การบริหารส่วนจังหวัด ฯลฯ ทุก ๆ หน่วยงานมีงบประมาณสำหรับผู้สูงอายุ จึงต้องหาแนวทางในการจัดหางบประมาณในแต่ละปี เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล แวงสนับสนุน เครือข่ายผู้สูงอายุ 20,000 กว่าบาทต่อปี เป็นต้น

จากแนวทางการเพิ่มศักยภาพให้ “ปอเนาะดาเล ” ข้างต้น จะเห็นได้ว่าถ้าหากว่า “ปอเนาะดาเล ” ทั้งสามพื้นที่ที่สามารถที่จะเพิ่มเติม หรือปรับปรุงในส่วนที่ขาด จากข้อเสนอ ความคิดเห็นของกลุ่มเครือข่ายดังกล่าว จะทำให้ “ปอเนาะดาเล” ทั้งสามพื้นที่ศึกษาเกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะเข้ามาอยู่เพื่อเรียนรู้ศาสนาใน “ปอเนาะดาเล” เพิ่มขึ้น

แนวทางการสนับสนุน และช่องทางในการช่วยเหลือ “ปอเนาะดาเล”

หลังจากที่ได้ร่วมกัน หาแนวทางสร้างเครือข่าย และหาแนวทางเพิ่มศักยภาพให้ “ปอเนาะดาเล ” แล้ว กลุ่มภาคีท้องถิ่น ยังได้ร่วมกันเสนอแนวทางสนับสนุน และช่องทางในการช่วยเหลือ เพื่อให้ “ปอเนาะดาเล” เกิดความเข้มแข็ง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

โรงพยาบาล อำเภอเวียง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เสนอแนวทางการสนับสนุน และช่องทางในการช่วยเหลือ ได้แก่ จัดกิจกรรมให้ อาจจะเป็นทุกเดือน กิจกรรมได้แก่ คัดกรองภาวะสุขภาพ กิจกรรมพัฒนาจิต กิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพ โรงพยาบาลจะจัดกิจกรรม ภาวะสุขภาพให้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในเขตโรงพยาบาล หรือนอกเขต

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เสนอแนวทางการสนับสนุน และช่องทางในการช่วยเหลือ ได้แก่ ไปติดตามเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำ ให้ความรู้ ให้กับลูก หรือญาติถึงวิธีการดูแล ผู้สูงอายุต่าง ๆ เช่น การอาบน้ำผู้สูงอายุ การพลิกผู้สูงอายุ เป็นต้น

องค์การบริหารส่วนตำบล เสนอแนวทางการสนับสนุน และช่องทางในการช่วยเหลือ ได้แก่ งานบริการ และโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ แต่ต้องไปดูในข้อบัญญัติว่ามีงบประมาณเรื่องผู้สูงอายุ หลังจากนั้นก็จะมากำหนดทำโครงการ พร้อมกำหนดทิศทาง แล้วขอโครงการขออนุมัติจากผู้บริหาร ซึ่งต้องมาดูงบประมาณที่ตั้งไว้ในข้อบัญญัติ และจะทำกิจกรรมในด้านไหนบ้าง และปีนี้อีกการบริหารส่วนตำบล เวียงสนับสนุนเครือข่ายผู้สูงอายุ 20,000 บาท

เทศบาล เสนอแนวทางการสนับสนุน และช่องทางในการช่วยเหลือ ได้แก่ งานบริการ เรื่อง รถ ฯลฯ ปีนี้เทศบาลได้บรรจุแผนเกี่ยวกับโครงการผู้สูงอายุเข้าในแผนผู้สูงอายุ ตอนนี้เทศบาล กำลังกำหนดภาพกว้าง ๆ ว่า โครงการผู้สูงอายุจะแปลงเป็นกิจกรรมแบบไหนได้บ้าง ซึ่งโครงการแต่ละโครงการขึ้นอยู่กับสังคมภายนอกที่จะต้องบีบให้มีโครงการ ให้ความสำคัญ เมื่อมีศูนย์เครือข่ายขึ้นมา เกิดกระแสเรื่องผู้สูงอายุใน อำเภอเวียง เมื่อเกิดกระแสขึ้นมาคนก็จะให้ความสำคัญ และเข้าไปให้ความช่วยเหลือ ในส่วนตัวเจ้าหน้าที่เองสามารถเขียนโครงการบรรจุลงในแผน แต่การอนุมัติโครงการ เทศบาล หรือ องค์การบริหารส่วนตำบล คำตอบสุดท้ายอยู่ที่ผู้บริหาร

การศึกษานอกโรงเรียน แนวทางการสนับสนุน และช่องทางในการช่วยเหลือ จะทำแผนเกี่ยวกับผู้สูงอายุทุกปี มีงบประมาณจัดตั้งเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยตรงทุกปี จะจัดอบรม โดยเชิญวิทยากร จากโรงพยาบาลมาให้ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ พาผู้สูงอายุไปดูงาน จะมีแผนทุกปีที่จะทำให้ หลังจากนั้น

โรงพยาบาลจะเข้าไปคุยกับ ผู้รับผิดชอบกับงานผู้สูงอายุของการศึกษานอกโรงเรียน ให้ไปส่งเสริม “ปอเนาะดาแล” ด้วย ให้เชิญ “ปอเนาะดาแล” ไปดูงาน จะได้ควบบกิจกรรม และส่งเสริมความรู้ ให้ความรู้ทางด้านศาสนา เชิญวิทยากรมาสอนให้ ที่เคยจัดในชมรม ก็ให้มาจัดในปอเนาะดาแล ด้วย ซึ่ง การศึกษานอกโรงเรียนจะทำทุกปีเกี่ยวกับการพัฒนาจิต

จากการที่บุคคล กลุ่มคน และองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ และเรียนรู้ ทำให้ได้ข้อสรุปที่จะทำให้ “ปอเนาะดาแล” เกิดความเข้มแข็ง หลังจากนั้นเป็นหน้าที่ของเครือข่ายที่จะต้องนำองค์กรเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วม เป็นคณะกรรมการ หรือเป็นคณะกรรมการ ที่จะต้องรับรู้ และคณะทำงานในศูนย์จะตั้ง งบประมาณจากในแต่ละจุด แต่ละพื้นที่ ในส่วน โรงพยาบาลจะรับเรื่องของ คณะทำงานแต่ละจุดแต่ละพื้นที่ไม่ได้ ซึ่งเรื่องนี้จะต้องเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่ที่จะนำคนในแต่ละพื้นที่ เข้ามาร่วมเป็น คณะทำงานตรงนี้ เพราะว่า โรงพยาบาลจะไม่รู้ว่า ในแต่ละพื้นที่มีหน่วยงานไหน รับผิดชอบเรื่องผู้สูงอายุ หรือ ใครเป็นผู้นำบ้าง ซึ่งโรงพยาบาลจะไม่มีข้อมูล แต่ถ้าหากว่าในชุมชน ในท้องถิ่น เช่นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในหมู่บ้านของบุญเกาะดาจะทราบว่าคนที่ทำเรื่องผู้สูงอายุมีใคร บ้าง ซึ่งเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่จะต้องติดต่อประสานงานกันเป็นประจำ จึงจำเป็นที่จะต้องดึงคนเหล่านี้ เข้ามาร่วมเป็นคณะทำงาน แต่ถ้าหาก “ปอเนาะดาแล” ในแต่ละพื้นที่ไม่ดึงคนเหล่านี้เข้าร่วม ก็จะทำให้ไม่มีใครรู้ จะรู้แต่ กลุ่มภายใน เมื่อไปขอความช่วยเหลือ จะทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจาก ภายนอก แต่ถ้าเครือข่ายสามารถดึงคนเหล่านี้เข้าร่วม จะทำให้เครือข่ายเข้มแข็ง ยกตัวอย่างเช่น เชิญเจ้าหน้าที่จากการศึกษานอกโรงเรียน ที่รับเรื่องผู้สูงอายุ มาเป็นคณะทำงาน ร่วมแม่ข่าย “ปอเนาะดาแล” ซึ่งจะรู้ว่าต้องจัดอะไรให้กับศูนย์บ้าง ให้กับของ “ปอเนาะดาแล” บ้าง เป็นต้น

สรุป

กระบวนการ พัฒนาเครือข่าย เริ่มจากการรวมกลุ่มเล็ก ๆ แบบไม่เป็นทางการของผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน เข้ามาร่วมคิด พุดคุยวางแผนกัน จากนั้นค่อย ๆ แสวงหาภาคีท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุในระดับชุมชน จนได้สมาชิกเพิ่มขึ้น พร้อมเชิญคนกลุ่มดังกล่าว เข้ามาร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และเรียนรู้ โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่มร่วมกัน ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนา เครือข่าย “ปอเนาะดาแล” ให้เกิดความเข้มแข็ง พบว่าประเด็นที่ภาคีท้องถิ่นอยากให้มี 3 แนวทาง ได้แก่ แนวทางแรก คือ การเชื่อมร้อยศูนย์เครือข่ายโดยมีโรงพยาบาลเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย เชื่อมกับศูนย์เครือข่ายประจำตำบลและ “ปอเนาะดาแล” เป็นลูกข่ายของศูนย์ เป็นการจัดตั้งแบบ ศูนย์เครือข่ายโดยมีโรงพยาบาลเป็นศูนย์เครือข่ายหลัก ที่เชื่อมกับศูนย์เครือข่ายประจำตำบล และให้ “ปอเนาะดาแล” เป็นลูกข่ายของศูนย์ประจำตำบล ที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับศูนย์เครือข่าย

ประจำตำบล แนวทางที่สอง คือการสร้างเครือข่ายระหว่าง “ปอเนาะดาเล” กับองค์กรภายนอก เป็นการเชื่อม “ปอเนาะดาเล” ทั้งสามพื้นที่ศึกษา ให้เป็นเครือข่ายเดียวกัน และเลือก “ปอเนาะดาเล” ที่มีความพร้อมมากที่สุดเป็นแม่ข่าย มีการจัดตั้งคณะทำงานซึ่งเป็นตัวแทน จากตัวแทนของ “ปอเนาะดาเล” ทั้งสามพื้นที่มาทำงานร่วมกัน โดยมีหน่วยงาน ท้องถิ่นใน ระดับตำบล ทำหน้าที่สนับสนุน และแนวทางสุดท้าย คือการสงเคราะห์ผู้สูงอายุใน “ปอเนาะดาเล ” โดยหน่วยงานรัฐ เป็นการกำหนดให้ โรงพยาบาล ประจำอำเภอเป็นศูนย์กลางในการดูแลช่วยเหลือ “ปอเนาะดาเล” ทั้งสามพื้นที่ โดยมีหน่วยงานท้องถิ่นในระดับตำบลช่วยสนับสนุน

จากแนวทางการพัฒนาเครือข่าย “ปอเนาะดาเล” ดังกล่าว จะก่อให้เกิดคุณประโยชน์ทั้งทางด้านสุขภาพ และทางด้านสังคมต่อผู้สูงอายุด้านสุขภาพ มีการจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุ เดือนละครั้ง ได้แก่ การคัดกรองภาวะสุขภาพ กิจกรรมพัฒนาจิตและกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยมีโรงพยาบาล ประจำอำเภอ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพส่วนตำบล จัดกิจกรรมภาวะสุขภาพให้ และทำแผนเกี่ยวกับผู้สูงอายุ การจัดอบรมโดยเชิญวิทยากรจากโรงพยาบาลมาให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ และจัดโครงการให้ผู้สูงอายุไปดูงาน เป็นต้น สำหรับด้านสังคม มีการจัดกิจกรรมไปมาหาสู่ระหว่างเครือข่าย เช่น มีไต่ถามจากที่อื่นช่วยสอน “ปอเนาะดาเล” ในเครือข่าย เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย “ปอเนาะดาเล” ถ้าได้สลับคนสอน ทำให้บรรยากาศน่าเรียนมากยิ่งขึ้น หรือมีการเชิญผู้สูงอายุจาก “ปอเนาะดาเล” จากพื้นที่อื่นในเครือข่าย มาร่วมฟังการบรรยาย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ผู้สูงอายุได้พบปะกันระหว่างผู้สูงอายุ และได้รู้จักเพื่อนมากขึ้น ซึ่งต้องขอความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล ในเรื่องของรถรับส่ง หรืออาจจะของงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก

อนึ่งการพัฒนาเครือข่ายดังกล่าว จะนำไปสู่ความมั่นคงทางสังคมของผู้สูงอายุได้ทางหนึ่ง

